

Falusi gyerekként nem gondoltam volna, hogy felnőtt koromban városban fogok élni. Így hozta a sors. Még az a szerencse, hogy a városlakónak sem kell nélkülöznie a természet közelségét. Bizonyos állatok ugyanis előszeretettel költöznek az ember közelébe, sőt használják is az ember építményeit, saját élőhelyüknek tekintik azt. Az egyik ilyen állat, mely kimondottan keresi az ember közelségét, a házi rozsdafarkú. Falusi porták, de városi utcák látképének is az egyik hozzátartozója a kerítésen, magas házon ülő, rozsdaszínű farkát rezegtető madár.

Házi rozsdafarkú

A rigófélék közé sorolt *Phoenicurus ochruros* szinte egész Európában megtalálható. Skandinávián és a Brit-szigeteken kívül mindenütt él. Areája kiterjed Közép-Ázsiára és Észak-Afrikára is. Magyarországon általánosan elterjedt. Az eredetileg sziklás élőhelyek madara megtalálja életfeltételeit a szőlőhegyeken, gyümölcsösökben, falusi udvarokban, városi lakótelepeken is. Az ember építményei minden bizonnyal sziklafalakra emlékezteti, innen a ragaszkodás a mesterséges élőhelyekhez.

A házi rozsdafarkú rövidtávú vonuló. A telet a mediterrán térségben,

esetleg Észak-Afrikában tölti. Azonban szép számmal akadnak közöttük áttelelő példányok is, melyek megpróbálják átvészelni nálunk a szűkös időszakot. Az elvonuló madarak a telelő területről már korán, márciusban megérkeznek. Az elsők mindig a hímek, melyek annak rendje és módja szerint territóriumot foglalnak. Egy jó darabig a hímnek más feladata nem is igen van, hiszen a fészeképítésből már nem veszi ki a részét, azt teljes egészében a tojó építi. Sziklarepedésbe, öreg falba, kihullott téglá helyére, gerendára, elhagyott füstí fecske fészkebe.

Nagyon gyakran elfoglalja a számára kihelyezett mesterséges odút is. A fészek maga növényi szálakból készül. A fészekcsésze tollakkal, szőrszálakkal bélelt. Ebbe a fészekbe kerülnek a tojások, melyekből rendszerint öt van egy fészekaljban. Egy költési szezonban kétszer, sőt előfordul, hogy háromszor is költ a pár. Az első fészekalj április végére teljes, ilyenkor kezdődik a kotlás, amely nagyjából két hétig tart. A fiókák kikelését követően már a hímre is nagy feladat hárul, az utódok felnevelésében neki is részt kell vennie. A fiókák kb. 15 naponan hagyják el

A hosszú, havas tél mindig csodálatos a természetben. A fehér lepellel borított táj szépsége tagadhatatlan. Azonban a tavasz közeledtével az ember szeme csak úgy vágyakozik a tavaszi színek után. Kész felüdülés, amikor felfedezzük az első zöldet, kéket, lilát, sárgát, és rádöbbenünk, hogy a természet ismét felébredt.

Az egyik ilyen kora tavaszi virág a téltemető. Élénksárga színével a melengető napsütést idézi, és felfrissíti a tél egyhangúságában ellustult érzékszerveinket. Az *Eranthis hyemalis*-t a tudomány a hunyorfélék közé sorolja. Alapvetően mediterrán elterjedésű faj. A Kárpát-medencébe feltehetően az 1600-as években hozták be, és több helyen telepítették dísznövényként. A téltemető így jutott el hozzánk, ahol aztán kivadulva életképes populációkat hozott létre. Ma már a magyar flóra teljes jogú tagjának tekintjük.

Ha látni akarjuk ezt a szép növényt, sokszor már február közepén a keresésére indulhatunk. Gyertyános-tölgyesek, keményfa ligeterdők üde völgyaljaiban bújnak ki, sokszor már

a hó alatt. És amint elolvad a hótakaró, egyből sárga szőnyeggel borítják a kopasz erdő talaját. A növény életciklusával a kora tavaszi viszonyokhoz alkalmazkodott. Az egyébként árnyas erdőtalajra ilyenkor még elegendő fény jut le, ezt használják ki az úgynevezett geofitonok. A talajban hagymával, gumóval áttelelő növények tavasszal robbanásszerűen hajtanak ki, és indulnak virágzásnak, hogy kihasználják a még konkurenciamentes időszakot.

Téltemető

Folyók szelte világváros: Pécs

a fészket, elég gyakran azonban valamilyen zavaró ok következtében ez akár 11-12 naposan is megtörténhet. Ilyenkor a még röpképtelen fiatalok a fészkelőhely közelében bújnak el, ahol a szülők tovább etetik őket. A házi rozsdafarkú érendjében főként rovarok szerepelnek. Vadászati stílusa is jellegzetes. Egy kimagasló ponton, vártán ül. Innen lesi a rovarok mozgását, és akár a földről, akár röptükben is elkapja őket. Fiókáit is ezekkel táplálja, de gyakran hord nekik hernyót, pókot is. A madarak táplálkozása ősszel változik meg, amikor bogyóterméseket is fogyaszt, ekkor szívesen rájár a fekete bodza termésére. Ősszel sokáig láthatjuk még a faj egyedeit, csak későn, október-november táján vonul el teledő területére.

A házi rozsdafarkú Magyarországon védett madár. Természetvédelmi értéke 25000 Ft. A faj helyzete stabil, európai állománya 5-10 millió, míg hazai létszáma néhány száz ezer párra tehető. A számára alkalmas, félig nyitott, „C” típusú fészkekodók kihelyezésével

lakóhelyünk közelébe csábíthatjuk, elősegíthetjük megtelepedését. Mindenkinek hasznos ez az együttélés, a madár élőhelyet, az ember pedig vidám perceket lel, amikor ezt a kedves madarat szemléli. A saját madár megfigyelése pedig kétségtelenül kedélyjavító hatású, ami a mai, problémákkal teli világban nem elhanyagolható. Akár receptre is felírathatnánk: „Rozsdafarkút minden portára!”

Ezek a növények a fák lombosodásáig befejezik életciklusukat, és utána vissza is húzódnak a talajba, hogy egy egész évet várjanak ismét, míg újra eljön az ő idejük.

A téltemető egy mindössze 10 cm magas növény. Egyenes hajtása csúcsán egy, arányaiban nagy virágot növeszt. A szíromlevelek élénksárga színűek, a virág tövében örvösen áll a három, mélyen szeldelt levél. A virágzás előrehaladtával tőleveleket is növeszt, melyek szintén mélyen osztottak. A virágzás mindössze egy-két hétig tart. Ezután gyorsan magot érlel, majd mire a lombkorona árnyékot vet a talajra, kis növényünknek már nyomát sem találjuk.

A téltemető Magyarországon védett növény, természetvédel-

mi értéke 5000 Ft. Ha megtaláljuk állományát, vegyünk erőt magunkon, és ne szedjünk csokrot az első tavaszi virágból. Mérgező mivolta és védett státusa miatt ezt amúgy sem tehetjük. Inkább szívjuk magunkba szép látványát, töltekezzünk fel vele, míg a virágkalendárium következő szereplője elénk nem téved erdei sétánk során.

KÉP ÉS SZÖVEG: VÖLGYI SÁNDOR

WWW.VOLGYISANDOR.EXTRA.HU

Siklós, Mohács és Pellérd is pusztán városrészei Nagypécs metropolisznak V. Májerszky Róbert festményein. Az 1890 és 1964 között élt autodidakta városkép-festő, aki ráadásul szintézisfestő is volt, lenyűgöző méretű világvárosként ábrázolja Pécsset, melynek sugárútjain Róma, London, Párizs, Bécs és Budapest történelmi műemlékei, templomai, jellemző városképi részletei is felbukkannak. Saját szemünkkel is meggyőződhetünk róla egész márciusban Pécsset, a Király utcai Nappali kávézóban.

Európa képeslapokon

„Szent Kristóf vállán ülve...” úti képek Európából címmel nyílik válogatás Tillai Gábor történész képeslapgyűjteményéből a Pécsi Kulturális Központban (egykori Szivárvány Gyermekeház) március 20-án 16 órakor Tillai Ernő M.FIAP fotóművész, Ybl-díjas építész bevezetőjével, s lesz látható április 5-ig. „Európában utazva, elsősorban a Tájak-Korok-Múzeumok pécsi klubjának tagjaival, mindenhol kötelességszerűen vásárolok képeslapokat évtizedek óta, ám legtöbbször nincs időm a helyszínen megírni és feladni őket” – meséli Tillai Gábor. – Így született meg a gyűjtemény, melynek lapjain főként Itália, az Alpok, Franciaország, Dél-Anglia, az Adria, Felvidék és Erdély természeti csodái és kulturális örökségei köszönnek vissza ránk.

Dél-Dunántúli ökoturisztikai programok

Ébredő természet – Időpont: 2013. március 9.

Helyszín: Veronika Erdei Iskola, Gyűrűfű. A tavasz első vadvirágaival ismerkedhetnek meg az erdei túra résztvevői. Észrevehetjük a hóvirágot, kankalint, hunyort, májvirágot, mint a tavasz legkorábbi hírnökeit. A túra időtartama: 2 óra. Részvételi díj: 300 Ft/fő

Kirándulás a bőszenfai Szarvasfarmra – Időpont: 2013. március 15–16. Helyszín: Kikerics Erdészeti Erdei Iskola, Almamellék.

Délelőtt 9 órai indulással utazás kisvonattal Sasrétre, gyalogtúra Bőszenfára, farmlátogatás, gyalogtúra Sasrétre. 15 órakor indulás vissza Almamellékre.

Tudj meg többet a medvehagymáról!

Időpont: 2013. március 15–17. Helyszín: Kaposvári Egyetem Vadgazdálkodási Tájékoztató, Bőszenfa. Gyalog vagy lovaskocsival túra az erdőbe, medvehagyma gyűjtéssel. Bemutatóval egybekötött előadások, tartósítás, elkészítések. Éttermi kínálat: medvehagymás vadételek

Az erdők nemzetközi napja – Időpont: 2013. március 21. – Helyszín: Almamellék. A jeles nap alkalmából erdőjáratot indítanak az Almamelléki Erdei Kisvasúton. Programok: Erdészeti és Kisvasúti Múzeum bemutatása, erdészettörténet. Séta a Sasréti ősbükkösben. Az erdei iskolában medvehagymás zsíros kenyeret és gyógyteát kóstolhatnak a vendégek. Találkozás: 9 órakor, az Almamelléki Vasútállomásnál. Időtartam: 3 óra

Májvirág túra – a Zselic kék csillagai, tavaszi virágok

– Időpont: 2013. március. 23. Helyszín: Kikerics Erdészeti Erdei Iskola, Almamellék. A túra során a látogatók megcsodálhatják a Sasréten tavasszal nyíló virágokat (keltikék, májvirág, tavaszi csillagvirág, hóvirág, illatos hunyor). Délelőtt 10 órakor indulás kisvonattal Sasrétre, a túra időtartama 1,5 óra, hossza 2 km, 13 órakor visszautazás Almamellékre.

Mesterségek napja – Tojáshímzés – Időpont: 2013. március 23–24. Helyszín: Katica Tanya, Patca. Programok: kenyér-, és langallódagasztás, fából játékkészítés, tojásfestés és tojáshímzés Noé Kornélia népi iparművész vezetésével, kisállat simogatás, tehénfejés...

A programokról bővebben: <http://www.gyeregyalog.hu>